

Rodným krajem č. 19

Obsah

Autor	Název článku	Strana
František Drahoňovský	Vstříc roku 2000	2
Jan Linhart	Kultura v okrese Náchod po roce 1989	4
Lydia Baštecká, Jaroslav Čáp	Zřízení okresního úřadu v Náchodě před 100 lety	6
Josef Štěpař	Sto let od Krajinské výstavy 1899 v Červeném Kostelci	8
Lucie Petithanová	Hornická svatoňovická kapela	10
Jaroslav Čáp	Živelná katastrofa v roce 1929 na Náchodsku a Novoměstsku	14
Václav Jirásek	Do Maternice po stopách dávných havířů	15
	Jak maternický permoník Vojtěch zachránil studánku	17
Jindřich Horák	Sto let včelařského spolku v Červeném Kostelci	18
Zdeněk Majer	Soukromé lyžařské muzeum zasvěcené Emerichu Rathovi	20
Theodor Lokvenc	Vývoj poznání vegetace Jestřebích hor	21
Jiří Vaněk, Jaromír Nehyba	Významné dřeviny v Babiččině údolí rostoucí mimo les	24
Jiří Hanuš	Patříme do euroregionu	26
Marcela Fraňková	Kraj blízký mému srdci	28
Anna Rusová	Zvonkohra Vánoc	29
Jaroslava Koudelová	Vánoce	29
Jaroslav Čita	Jak odtroubili hon	30

Vlastimil Havlík	Protinacistické vlastenecké pohlednice Jindřicha Křečka-Jituše	32
Štěpán Nosek	Dědictví krajiny Jaroslava Macha	34
Vlastimil Havlík	Je toho dlouhý seznam a stále to neubývá	35
Marie Vorlíčková	Jiráskovská grafika Vlastimila Lebra	37
Věra Vlčková	Docent MUDr. Vladimír Vlach, CSc.	39
Marcela Machová	Ke 120. výročí narození Antonína Krtičky	40
Josef Čihák	Vzpomínky na Tmavák	42
Karel Klemt	Kaplička v Malé Bukovině opět zazářila v plné kráse	44
Václav Jirásek	Skalákovu studánku v Maternici obohatil pískovcový anděl	46
Ivan Češka	Rod Bartoňů z Dobenína (2)	46
Aleš Fetters	Sto let školní budovy v Batňovicích-Zálesí	49
Alena Křivská	Euroregion v praxi	51
Jan Havlík	Z Odborného učiliště v Červeném Kostelci	52
Vlastimil Havlík	Malé jubileum nakladatelství JUKO	52
Aleš Fetters	Regionální literatura	54
Rudolf Němeček	Krajina Josefa Podvaského	57

Vstříc roku 2000

*Panorama z hradu Skály
s Ostašem, Hejšovinou,
Borem a Orlickými horami
(foto Lubomír Imlauf)*

Řekneme-li s láskou slova RODNÝ KRAJ, zavane z nich vůně domova. Vybavují se vzpomínky a zážitky, na které nelze celý život zapomenout. Ozývá se i dávná minulost, kdy začal v těchto místech pulsovat život a lidská touha obohacovat tento kraj trvalými hodnotami doprovázenými poselstvím, abychom na ně pohlíželi s úctou a obdivem k umu a tvořivé dovednosti našich předků a s vděčností o dary předešlých století pečovali. Měli bychom na to častěji myslet a zkoumat, jak tento odkaz v soužití s rodným krajem uchováváme v srdci a jak se staráme o vzácný poklad, který nazýváme NÁŠ DOMOV. Na přelomu dvou tisíciletí je k tomu zvlášť příhodná příležitost.

Je to obdivuhodný kraj, v němž žijeme! Spojený se jmény našich národních velikánů, bohatý na kulturní dědictví, významné osobnosti i přírodní krásy. Zaslouží si, aby mu byl věnován časopis, který přispívá k jeho hlubšímu poznávání a pěstování láskyplného vztahu k němu. A právě takové poslání má vlastivědný sborník Rodným krajem. Pro jeho další vydávání bylo významným přínosem regionální setkání zástupců měst a obcí, úřadů, institucí a dalších příznivců spolupracujících na této nekomerční ediční činnosti organizačně, autorsky nebo finančně, které se konalo 10. června 1999. Projevilo se na něm široké pochopení pro šíření vlastivědného vzdělávání a propagaci kraje Aloise Jiráska, Boženy Němcové a bratří Čapků prostřednictvím časopisu Rodným krajem, které dává naději v pokračující plodnou spolupráci.

Do nového milénia nás provázejí dva prioritní ediční záměry. Především chceme rozvíjet spolupráci s mladou generací. Je to nejen v zájmu existence tohoto sborníku, ale má to i další odůvodnění. Nejcitlivějšími vnímатели atmosféry domova a jeho krás jsou děti. Ty budou také příštími hospodáři rodného kraje a strážci jeho dědictví. O ně by měl tedy rodný kraj pečovat. O jejich a citovou, estetickou a tvořivou výchovu, o pěstování jejich vlasteneckého cítění a postupné zapojování do regionální kultury a osvěty. Jak se o ně my budeme starat, tak se ony budou starat o náš kraj. S takovou nadějí můžeme očekávat jejich vztah k rodné zemi. Vždyť láska k vlasti se rodí z lásky k domovu.

Vítáme proto dobře se rozvíjející spolupráci se Školskými úřady v Náchodě a v Trutnově a se školami našeho kraje. Vlastivědný sborník Rodným krajem už odebírá 121 škol. Bude-li vhodně využíván při regionálním vyučování, především ve vlastivědě, dějepisu, literární a občanské výchově, bude to chvályhodný počin našich pedagogů ve vzdělávání a výchově mládeže.

Za neméně významné považujeme pro příští období získávání venkovských obcí pro tuto ediční činnost. Máme při tom z čeho vycházet. Se sborníkem Rodným krajem už spolupracuje všech osm měst kraje Aloise Jiráska, Boženy Němcové a bratří Čapků. Mají své zástupce v redakční radě, v časopise jsou pravidelně uveřejňovány články z těchto lokalit a městské úřady finančně přispívají do edičního fondu. V poslední době se k těmto městům přidala Jaroměř.

Do naší publikační vlastivědné činnosti se však už zapojily i obecní úřady. Od roku 1990 spolupracují na vydávání Malé Svatoňovice a postupně se přidaly Červená Hora, Dolní Radechová, Hoříčky, Chvalkovice, Stárkov, Velké Poříčí, Vysokov, Zábrodí, Žernov, Slatina nad Úpou. Doufáme, že s novým letopočtem k ním přibudou další.

Máme však ještě jiná předsevzetí, s nimiž vstupujeme do příštího období. Podaří-li se nám je uskutečnit, věříme, že to budou milá překvapení pro přátele časopisu Rodným krajem.

Na prahu nového věku budou vyslovována mnohá přání. A co si přejeme my? Tak výbornou redakční radu, vstřícné spolupracující úřady a instituce, nezištné tvůrčí pracovníky, štědré dárce dotací, obětavé distributory a věrné čtenáře jako dosud.

František Drahoňovský

Kultura v okrese Náchod po roce 1989

Jan Linhart

Mezinárodní folklorní festival U nás na Náchodsku, Červený Kostelec 1999. ANDORINHAS DO PINHAL-SEIXAL, Portugalsko (foto Oldřich Nermut)

Postavení kultury v českých zemích po listopadu 1989 bylo poznamenáno předchozím politickým vývojem a ne jinak tomu bylo i v okrese Náchod. Na počátku devadesátých let došlo ke značnému omezení tzv. zájmové umělecké činnosti, mnohdy dokonce k likvidaci kulturní infrastruktury. V této době sehrál pozitivní roli okresní úřad, který se snažil finančně podpořit jak významné přehlídky a festivaly s dlouholetou tradicí, tak i aktivity amatérských souborů. Finanční dotace směřovaly především tam, kde byla vidět snaha a chuť i v tomto složitém a mnohdy nepřehledném období kulturu dále rozvíjet. To se týkalo

především přehlídek jako je Jiráskův Hronov, U nás na Náchodsku, Mezinárodní horolezecký filmový festival a dalších. Specifickým jevem bylo také poskytování finančních příspěvků jednotlivým zájmovým aktivitám v přirozených centrech, a tak se dostalo na divadlo v Hronově, na taneční a hudební obory v Červeném Kostelci, na fotografii v Novém Městě nad Metují, na film ve Vysokově apod.

Postupně však začal krystalizovat další problém. Tím bylo rušení některých kulturních zařízení bez náhrady a odchod řady lidí do jiných oborů činnosti. Bylo proto třeba obnovit kontinuitu a navázat na předchozí pozitivní zkušenosti. Zde se citelně projevila absence zákonů, které by pomohly kulturu ochránit v nových podmínkách tržní ekonomiky.

Kulturní veřejnost proto přivítala nový zákon o obcích, který posílil pozici samosprávy právě v této oblasti. Tam kde kromě politického dění sledovali i kulturní život (Hronov, Nové Město nad Metují, Náchod, Červený Kostelec, ale i další) se podařilo převést většinu kulturních zařízení pod správu města či obce. Stalo se tak i v případě knihoven, kin a muzeí. Právě samosprávné orgány jsou dnes ve většině případů zřizovateli těchto subjektů.

Činnost jiných subjektů je však dnes založena i na jiné bázi např. okresní knihovna v Náchodě pracuje ve formě obecně prospěšné společnosti. Plní však i nadále regionální funkci, je přirozeným centrem informací a vzdělávání v okrese, a z těchto důvodů na její činnost přispívá i okresní úřad

Změny nastaly také ve finančním zajišťování přehlídek a festivalů. Díky vícezdrojovému financování podpořily řadu akcí především sponzorské firmy, které tak v řadě případů činí dodnes.

Úspěšně se rozběhl i grantový systém poskytování dotací Ministerstvem kultury ČR, ale i další formy finančních příspěvků pomohly k zachování kulturních aktivit v okrese

Náchod. Již řadu let není z této oblasti vynechán okresní úřad, který v rámci svého rozpočtu podporuje kromě zmiňovaných neprofesionálních aktivit i opravy památek.

Během uplynulého období nezůstalo jen u tradičních přehlídek a festivalů. V okrese vznikla řada nových společensko-kulturních akcí, které zakládají novou tradici. Za všechny bych chtěl uvést náchodskou Prima sezonu, Dny křesťanské kultury pořádané za účasti partnerů z Polska a Orlicko-kladský varhanní festival.

Ne vše je však dokonalé. Chybí především dobré zákony, ať už se to týká knihoven, památkové péče, muzeí a galerií, transformace rozpočtových a příspěvkových organizací. Celá tato soustava nových nebo novelizovaných právních norem by měla dotvořit zcela jiné, s předlistopadovým stavem nesrovnatelné právní prostředí, které dnes a denně klade nároky na všechny subjekty místní a regionální kultury, bez ohledu na jejich ekonomickou formu.

Prostor, který se vytvořil po zániku některých kulturních zařízení, byl již postupně zaplněn. Například v oblasti amatérského divadla, ale i dalších soutěží a přehlídek hraje důležitou roli IMPULS Hradec Králové, který se stal koordinátorem a organizátorem těchto postupových soutěží. Jedna z nich, divadelní, byla přenesena do Červeného Kostelce. Také přesun folklorního festivalu U nás na Náchodsku přímo do města se stalo podnětem ke zvýraznění mimořádných kvalit a úrovně této mezinárodní přehlídky. Město Červený Kostelec festivalem žije a díky velmi dobré spolupráci města a kulturního zařízení se stává festivalem s vynikající organizací a zázemím, což ocenila již řada souborů, které do Červeného Kostelce každoročně přijíždějí. V letošním roce se konal již 45. ročník.

Také vrcholná přehlídka amatérského divadla, v roce 2000 již 70. Jiráskův Hronov, si zaslouží trvalou pozornost, což potvrzuje její zařazení do kalendáře mezinárodních festivalů pod patronací UNESCO.

Není možné v těchto několika řádcích popsat širokou paletu kulturních aktivit v okrese Náchod. Není to jen divadlo a folklor, ale i film, fotografie, loutkové divadlo, hudební přehlídky vážné hudby, výstavy muzeí a galerií a úspěšně se rozvíjející spolupráce s příhraničními oblastmi Polska a další nejmenované aktivity.

Vznikla i nová kulturní zařízení, prodejní galerie, centra volného času mládeže, videopůjčovny, muzea (např. v Novém Městě nad Metují) a řada dalších forem prezentace kultury např. na zámcích v Novém Městě nad Metují, v Ratibořicích a v Náchodě.

K rozšíření hudební nabídky přispěla i zdařilá rekonstrukce a obnova Divadla dr. Josefa Čížka v Náchodě (Beránek), dále pak částečná dostavba Jiráskova divadla a zprovoznění sálu Josefa Čapka v Hronově, který patří bezesporu k nejmodernějším v širokém okolí. Došlo i k rekonstrukci budovy na náměstí T. G. Masaryka v Náchodě, kde bude umístěna nová expozice okresního muzea. Neprofesionální umělecké aktivity jsou považovány za tolik významnou součást české kultury, zejména místní, že je jim třeba věnovat zvláštní pozornost. Existují umělecké obory i v našem okrese, v nichž neprofesionální část tvoří základní bázi -např. pěvecké sbory, kterých je v okrese sedm, lidový tanec a dechová hudba. Mnohé soubory reprezentují okres Náchod na soutěžích a přehlídkách nejen u nás, ale i v zahraničí.

Neprofesionální umělecké aktivity jsou považovány za tolik významnou součást české regionální kultury, že je jim třeba věnovat zvláštní pozornost. Náš okres se může pyšnit např. sedmi neprofesionálními pěveckými sbory, silnou základnou lidového tance a dechové hudby. Mnohé soubory reprezentují okres Náchod na soutěžích a přehlídkách nejen u nás, ale i v zahraničí.

Ukazuje se, že podpora zájmových aktivit je správnou investicí do budoucna, zvláště v oblasti práce s mládeží, využití volného času apod. To se však projeví především v dalším období. Zůstane charakter a úroveň kultury našeho regionu zachována? Předpokládám, tomu tak bude, a to i díky podpoře Okresního úřadu v Náchodě.

Zřízení okresního úřadu v Náchodě před 100 lety

Lydia Baštecká - Jaroslav Čáp

*Budova Okresního úřadu
v Náchodě z roku 1925
na nábřeží řeky Metuje
(foto Oldřich Nermut)*

V důsledku revolučního roku 1848 byla v letech 1849 a 1850 provedena rozsáhlá správní reforma, která na místní úrovni nově zřídila okresní hejtmanství a okresní soudy jako orgány státní správy a také nově stanovila městskou a obecní samosprávu.

Město Náchod se úředním rozhodnutím stalo pouze sídlem okresního soudu, který zde začal úřadovat od 1. července 1850, zatímco okresní hejtmanství bylo zřízeno k 1. únoru 1850 v sousedním Novém Městě nad Metují a spravovalo rozsáhlé území soudních okresů Náchod, Nové Město nad Metují a Dobruška. Tento stav trval pouze pět let, když k datu 12. května 1855 byla sloučena veřejná a soudní správa v jednu státní instituci. Nově utvořené smíšené okresní úřady byly stanoveny v sídlech okresních soudů a spravovaly územní obvod původních soudních okresů. Smíšený okresní úřad v Náchodě slavnostně zahájil činnost dne 27. května 1855 a pro potřeby úřadu byla zde v roce 1856 provedena na náklady města přestavba radnice. Ovšem tento systém se v podmínkách rakouské státní správy neosvědčil, a proto byl z moci úřední zrušen. K datu 31. srpna 1868 byl prováděcím zákonem obnoven původní stav, kterým bylo znovu zřízeno okresní hejtmanství se sídlem v Novém Městě nad Metují pro územní obvody soudních okresů Náchod, Nové Město nad Metují a nově Opočno.

V následujícím období vyvinuli zástupci města Náchoda značné úsilí, aby zde bylo zřízeno okresní hejtmanství, neboť v jeho ustavení právem spatřovali značné společenské i hospodářské výhody. V letech 1879, 1889 a 1894 podali tři obsáhlé žádosti, v nichž kromě jiného poukazovali na intenzivní demografický a hospodářský rozvoj města, které "zaujímá místo nejpřednější" v dosavadním politickém okrese novoměstském. Jejich probíhající jednání nakonec uspíšila živelná protizidovská demonstrace, která se odehrála v Náchodě z 5. na 6. dubna 1899. Z toho důvodu "jeho apoštolské veličenstvo ráčilo nejvyšším rozhodnutím ze dne 17. dubna 1899 nejmilostivěji schváliti zřízení nového okresního hejtmanství se sídlem v Náchodě pro soudní okresy Náchod a Českou Skalici, dosud k politickému okresu novoměstskému náležející". Nově ustavený okresní úřad měl zahájit činnost k datu 1. října 1899.

Městská rada spolu se zastupitelstvem musela na vlastní náklady rychle a přitom kvalifikovaně zajistit provoz hejtmanství včetně "potřebných místností". Za nové sídlo úřadu byl vybrán nárožní dům čp. 65 na náměstí (dnes prodejna Techprog a sídlo Radia Metuje), protože byl "ve středu města a na blízku kostela a městské radnice situovaný" a jež pronajala textilní firma Doctor. Po adaptačních úpravách byla dne 23. září 1899 provedena úřední kolaudace. Slavnostní zahájení činnosti Okresního hejtmanství v Náchodě se uskutečnilo v neděli 1. října 1899, která se stala, jak poznamenal J. K. Hraše, "pro naše město dnem velice důležitým, a tudíž také slavným a památným; zahájena totiž činnost nového okresního hejtmanství, tohoto pro naše město i jeho průmyslové okolí velice důležitého úřadu". Ve funkci okresního hejtmana byl představen Karel Dostrašil. Činnost okresního hejtmanství tak mohla začít.

Nově vytvořený politický okres měl podle sčítání z roku 1900 celkem 54 obce a 52 855 obyvatel. Jeho obvod se pak několik desítek let vůbec nezměnil. Nezměnila se ani organizace a věcná agenda okresního hejtmantství, která zůstala zachována i po vyhlášení samostatného československého státu. V tomto období se úřad dvakrát přejmenoval. V roce 1919 na okresní správu politickou a v roce 1928 na Okresní úřad Náchod. V roce 1925 se úřad přestěhoval do vlastní, nově postavené budovy na nábřeží Metuje (dnes tzv. stará poliklinika). Po podepsání mnichovské dohody v roce 1938 se důsledky okupace částí sousedních okresů projevily rozšířením územní kompetence okresu. V roce 1942 podruhé a naposledy změnil úřad své působíště, když přesídlil do budovy okresního soudu. Éru okresního úřadu ukončil květen 1945. Dne 6. 5. byl ustaven okresní národní výbor a dekretem prezidenta republiky č. 121/1945 Sb. byl obnoven územní rozsah náchodského okresu z doby před 1. říjnem 1938.

Po komunistickém puči v únoru 1948 došlo v obsazení, působnosti i činnosti ONV k radikální změně, která pak byla zlegalizována novou ústavou. Ta prohlásila národní výbory za orgány výkonu státní moci. Náchod zůstal sídlem ONV i po velké územní reorganizaci v roce 1960, kdy byly sloučeny dosavadní okresy Náchod, Broumov a Jaroměř do nového velkého okresu Náchod, k němuž byly ještě připojeny některé obce ze zrušeného okresu Dobruška. Kromě několika malých změn trvá okres v tomto rozsahu dodnes. Další zásadní předěl ve struktuře státní správy byl opět vyvolán změnou režimu. Po zániku totalitního systému v listopadu 1989 došlo k postupné přeměně v postavení a funkci dosavadního ONV a nakonec od 1. 1. 1991 i ke změně názvu na Okresní úřad Náchod.

Sto let své existence připomněl okresní úřad všem městským a obecním úřadům v okrese vydáním mimořádného čísla svého věstníku 27. 9. 1999. Od ostatních čísel se odlišovalo již barevným logem na titulní stránce, ale především svým obsahem. V úvodním slovu zdůraznil přednosta ing. Šmída úlohu organizace v životě náchodského regionu. Stoletou historii podala ve stručném přehledu ředitelka SOkA mgr. Baštecká. Jádro věstníku pak tvořily příspěvky vedoucích jednotlivých referátů, kteří v nich záměrně poněkud popularizujícím způsobem představili své útvary a jejich činnost.

Slavnostní akcí určenou nejen pracovníkům státní správy a samosprávy, ale i široké veřejnosti, byl literárně hudební večer, který se dne 29. 9. 1999 pod názvem "Od klotových rukávů k počítačům aneb 100 let okresního úřadu v Náchodě" uskutečnil v náchodském Beránku. Po přednostově pozdravu a přípitku následovala obrazně řečeno procházka stoletou historií úřadu hojně prokládaná citací autentických dokumentů a vzpomínek a zarámovaná hudbou. Pro doplnění konkrétní představy o způsobu okresního úřadování v minulosti posloužila návštěvníkům tematická výstava v předsálí.

Články ke stoletému výročí přinesl regionální tisk a obrazem událost zaznamenala náchodská kabelová televize. Prvním říjnem roku 1999 začala nová etapa historie úřadu, kterou již všichni společně prožíváme.

Do Maternice po stopách dávných havířů

Václav Jirásek

Maternická studánka vešla do povědomí díky roku 1832, kdy byla její voda užívána jako zázračná ochrana před cholerou. Pověstné jsou i zdejší "zkamenělé chleby" a dnes už zase pietně upravené místo s tradičními obrázky na okolo stojících stromech. Zastřešení pramene a úprava nejbližšího okolí je kolektivním dílem "Sdružení Maternice za obnovu a rekonstrukci památek a památných míst kraje Aloise Jiráska" za uměleckého vedení akademického malíře Ivana Krejčího. Sdružení bylo založeno šesti nadšenci z podnětu Jaroslava Falty, dnes už má téměř stovku členů hlavně ze Zbečnicka a Hronova, ale nechybějí ani zájemci z Náchoda, Liberce, Žacléře, Prahy a dalších měst.

O výskytu černého uhlí na Bohdašíně a pak mezi Horním Kostelcem a Zbečníkem, na úpatí Jírovy hory, také přímo v Hronově a ještě dál na Farách směrem na Zličko se nepochybně vědělo díky piccolominskému montánnímu výzkumu na náchodském panství již počátkem druhé poloviny 17. století. Uhlokopové se však do Maternice a jejího okolí dostali až na přelomu 18. a 19. století po tom, co byl přímo v Hronově zřízen roku 1799 hormistrovský úřad vedený Georgem Michaelem Frankem.

Havíři se za zdejším pokladem černého zlata vydali nejprve nad hornokosteleckou hájovnou, kde byl založen důl sv. Anny, odvodňovaný štolou italského důlního

minéra Solaria. Výchoz maternické uhelné sloje ověřil hornickým způsobem zřejmě teprve roku 1839 svatoňovický směnmistr Antonín Šebek, ale jeho zájem se pak obrátil na příhodnější místo nad Vyšehradem, severovýchodně od hronovského kostela, a také do Žďárek.

Maternice si na další havíře musela počkat až do roku 1851, kdy Vincenc Regner, bratr faráře Josefa Regnera Havlovického, založil dned dvě jámy - sv. Barboru a Anděla Strážného. Na těchto jámách po Regnerově smrti roku 1855 krátce prosperovali dva Vojtěchové, Klein a Lanna. Tito podnikatelé, kteří se psali převážně německy jako Albert či Adalbert, stáli u zrodu svatovojtěšských hornických tradic na Hronovsku. I jejich štolá, odvodňující úpadní jámu Anděla Strážného, dostala jméno Albert a samotnému dolu pak havíři neřekli jinak než Vojtěšský.

Nedaleko odtud, přímo pod starou cestou ke Skalákově studánce, založil důlní dílo měřič Hermann Busse, bratr Schamburgova hormistra Augusta Busseho. A jak bylo tehdy na Jestřebích horách zvykem, Hermannově štole se brzo začalo říkat Hermanka či familiárně Hermínka a nakonec i úředně Hermína. Knížecí havíři zde nafárali uhelnou sloj, po které vyrazili směrem k Hornímu Kostelci celkem 220 metrů dlouhou slepou chodbu. Sloj dávala chvíli dostatek uhlí, pak ale uhlí vyhluchlo a dílo bylo opuštěno. O moc lépe se nedařilo ani na sousedním dole Otto. Nakonec byly opuštěny i Vojtěšský důl s jámou Anděla Strážného a podnikatelský zájem náchodské vrchnosti i privátních těžařů se přesunul na Bohdašín.

S novými horními pány přišla i chuť na opuštěná a ne zcela vydobytá ložiska. A tak se stalo, že koncem roku 1938 zaslalo ředitelství Svatoňovické báňské společnosti dopis lesní správě prince Schaumburga na náchodský zámek se žádostí o povolení kutacích prací v Maternici, což bylo zdůvodněno "potřebou otevření starých šachtiček a štol za účelem zjištění mocnosti, směru a úklonu maternické sloje".

Po kladné odpovědi se začalo hned na jaře roku 1939 přefáráním opuštěné Hermíny a první "kopnutí" vyšlo na 23. duben - na svátek sv. Vojtěcha. Kdo ví, jestli to byla náhoda či záměr, ale staří havíři se hned rozpomněli na prokletí maternického permoníka a do zpěvu jim nebylo. Ani jim se totiž na díle příliš nedařilo. Přesto z nově otevřeného dolu vyjel první vůz uhlí 4. července - na svátek sv. Prokopa.

V následujících letech jich pak bylo ještě několik stovek, ale historie se opakovala. Těžilo se "za každou cenu". Směrem ke studánce byla dokonce vyhloubena podzemní úpadní jáma, ale uhelná sloj se zde v obou směrech ztrácela a navíc čekal na havíře jeden problém za druhým: někdy vypadl proud k čerpadlům a jáma se utopila, jindy se přetrhlo lano těžního vrátku a vazy vyplenily výdřevu, neobvykle časté byly závaly a úrazy havířů. A Zbečničtí si opět stěžovali, že studánka ztrácí vodu. Psal se však rok 1940, po něm 1941, úředním jazykem byla němčina a bezohledná válečná mašinerie byla lačná po každém kousku černého uhlí.

Poslední vůz vyjel z maternické jámy 4. prosince 1941 - na svátek sv. Barbory. Důl se dílem zavalil, dílem zatopil a maternická studánka byla zakrátko plná dobré vody. Hormistr SBS Josef Šlouf zakreslil do důlních map 448 metrů horizontálních a 95 metrů úklonových chodeb v uhlí i v kamení a také mocnosti uhelné sloje na obou patrech maternického dolu. Uhlí bylo v některých místech dokonce 120 centimetrů, většinou však kolem jenom kolem půl metru, a geologové se nakonec shodli na tom, že jde o lokální výskyt hlavní svatoňovické sloje a že se zde její těžba nevyplatí.

Dodnes je na místě někdejšího ústí opuštěné štoly Hermíny - hned vedle asfaltové cesty ke studánce, po které vede modré turistické značení - nevelká závalová propadlina a pod cestou rozlehlá dvoustupňová hlušínová halda. Ta nižší po knížecích havířích, ta vyšší z doby Svatoňovické báňské společnosti. A za potokem, ve svahu lesa směrem k Hronovu jsou haldy další, ty jsou ale po hornících z Jáchymovských dolů, kteří zde v padesátých letech 20. století krátkodobě zkoumali a těžili uhlí kvůli jeho radioaktivitě. To je ale zcela jiná kapitola maternického hornictví v romantickém údolí se studánkou, jejíž vodu považoval i permoník Vojtěch za cennější poklad než trochu toho uhlí či uranu...

Sto let včelařského spolku v Červeném Kostelci

Jindřich Horák

Ve druhé polovině minulého století, kdy pod vlivem národního obrození vznikaly v českých zemích nejrůznější vlastenecké organizace, zakládají i včelaři své spolky. Velký vliv na rozvoj spolkového života v našem kraji měl vznik včelařského spolku Jaroměři v roce 1868. Z jeho založení měli upřímnou radost i užitek včelaři z našeho kraje, kteří měli možnost tyto schůze v Jaroměři navštěvovat.

Včelín prvního pokladníka spolku Antonína Kuldy v Červeném Kostelci v Jakubské ulici čp. 278.

V roce 1872 se v Praze schází výbor pro zřízení Zemského včelařského spolku, jehož hlavním cílem bylo podporovat rozvoj včelařství a sdružovat místní včelařské spolky. Prvním předsedou se stal hrabě Jan Harrach, který se velmi zasloužil o rozvoj

českého včelařství.

V roce 1895 vzniká včelařský spolek v nedaleké České Skalici. Do Skalice byl v roce 1897 svolán sjezd 51 včelařských spolků. Tento sjezd a zejména pak včelařská výstava byla rozhodujícím podnětem k založení včelařského spolku v Červeném Kostelci.

Hlavním organizátorem a propagátorem založení včelařského spolku u nás byl místní farář P. Vincenc Dvořáček, rodák z blízké Litoboře. Jemu patří dík za to, že 6. ledna 1899 byl náš spolek založen. Ustavující schůze se konala v hostinci "Centrálna" a zúčastnilo se jí 23 včelařů. Prvním předsedou byl jednomyslně zvolen farář P. Vincenc Dvořáček. Již v prvním roce existence spolku konala se v Červeném Kostelci krajská výstava, na níž byli zastoupeni i včelaři, a na 24. srpna byl svolán sjezd včelařských spolků z celých severovýchodních Čech. Toho dne se v náhodském pavilonu shromáždilo velké množství lidí a sjezd vyzněl velice zdařile.

V následujících letech se hlavním těžištěm práce spolku stala osvětová činnost, která pomáhala včelařům sledovat nové poznatky o životě včel, nových typech úlů i nových metodách včelaření.

Dne 12.11.1903 umírá první předseda spolku P. Vincenc Dvořáček, který v Kostelci působil plných 50 let. Jeho nástupcem se stává Gustav Neuman, řídící učitel ve Stolíně, ten vede spolek do roku 1910. Zima v roce 1908-9 byla velmi krutá, a tak byly až 40% ztráty na včelstvech. Rok 1913 byl hodnocen jako vůbec nejhorší v krátké historii spolku. V následujícím roce začíná první světová válka, spolková činnost ochabuje a za těchto tíživých okolností se 25.3.1915 schází 11 včelařů na své první a poslední schůzi v období první světové války.

Rok 1918 přináší mír a je vyhlášena ČSR. Spolková činnost je dosti ochromena, ale přece jen se postupně rozbíhá.

V roce 1936 má spolek již 64 členů, kteří vlastní 328 včelstev. Předsedou je zvolen př. Antonín Kolísko. Spolkový život dosáhl dobré úrovně. Velká pozornost je opět věnována osvětové práci a rozšiřování včelí pastvy. V roce 1938 dosáhl počet včelstev v českých zemích 473000, což byl téměř dvojnásobek jejich počtu z roku 1920. Následují další válečná léta. Přichází konečně květen roku 1945, který znamená konec německé okupace a také druhé světové války. V prosinci toho roku bylo schváleno dosavadní předsednictvo spolku v čele s přítelem Antonínem Kolískem, ale ten po dvou letech odstupuje z funkce předsedy a novým předsedou je zvolen přítel Javůrek. Následuje rok 1948 a rozhodnutím ministerstva vnitra je ustavena na Jednotu včelařů národní správa. Začíná postupně tlak na zakládání místních včelařských družstev.

V roce 1951 je ustaven Český svaz včelařů. Na členské schůzi 29. června 1952 výbor konstatuje, že stav včelstev členů naší organizace je neutěšený. Zlom v činnosti nastává v roce 1954. Tehdy měl náš spolek 81 členů. Na výroční schůzi přítel Antonín Hanuš navrhuje, aby včelařské besedy byly konány každý měsíc. Osvětová činnost je pak systematicky organizována a přináší své ovoce. V následujících letech se rozvíjí natolik úspěšně, že byla vyhodnocena jako nejlepší v celém kraji. Na výroční schůzi je zvolen předsedou výboru dosavadní jednatel př. Antonín Hanuš. Počet členů v dalších letech vzrůstá na 104 se 700 včelstvy. Později se př. Hanuš ještě věnuje práci v okresním výboru a osvětové práci, jež daleko přesáhla hranice naší ZO. V té době začíná i výstavba včelařského střediska v Bakově, kterou je pověřen. Proto se vedení spolku ujímá přítel Antonín Matys.

V roce 1977 je založena z podnětu Antonína Hanuše kronika naší ZO, která ve fotografii zachycuje členy a významné akce a je i výtvarně pěkně provedena.

Ve funkci se předsedy objevují ještě další jména, př. Štelcl, Ožďan, Dejl a od roku 1981 do současnosti př. Adolf Heinzl. Kolik to jen bylo za ta léta schůzí a besed, zájezdů i exkurzí na včelíny našich zkušených přátel! Kolik radostí, ale i starostí a trápení!

Dvě skutečnosti nám v posledních letech ztěžují práci se včelami. Životní prostředí, které je znečišťováno nejrůznějšími škodlivými látkami a jež včela, jako tvor úzce spojený s přírodou, těžce nese a je nejvíce ohrožena. A jako by toho nebylo dost, počátkem osmdesátých let byl k nám zavlečen roztoč Varroa, který ohrožuje existenci našich včelstev. Jen díky tomu, že byly provedeny rozhodné kroky proti šíření varroázy a zavedeny účinné metody celoplošného léčení, bylo zabráněno masovému rozšíření úhynu včelstev.

Patříme do euroregionu Glacensis

Ing. Jiří Hanuš

Po změně politických poměrů v letech 1989-1990 dochází ke snahám odstranit železnou oponu mezi námi a našimi nejbližšími sousedy - Poláky. Průkopníky v tomto snažení byli starosta Broumova Ing. Tomáš Kočička a starosta Rychnova nad Kněžnou MVDr. František Bartoš. Začínají se uzavírat první partnerské smlouvy mezi městy a obcemi na obou stranách hranice. Velice rychle se také ukazuje, že pokud má mít snažení samosprávy úspěch, který by vedl k otevření hranice a skutečnému rozvoji spolupráce, je nutné sdružit obce a města na obou stranách hranice, aby jejich slovo mělo při jednáních váhu. V tomto směru byl velice aktivní starosta Rychnova František Bartoš, kterému se za podpory ostatních zástupců samosprávy i státní správy podařilo věc dotáhnout ke zdárnému konci. Dne 18. září 1992 byla u primátora města Wałbrzych podepsána dohoda o vzájemné spolupráci přesahující hranice a o vytvoření Svazu pohraničních měst a obcí Čechy a Polsko. Dne 24. května 1993 k této dohodě pak na slavnostním ceremoniálu v kongresovém centru ALDIS v Hradci Králové přistoupilo 15 měst z příhraničních okresů Trutnov, Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Ústí nad Orlicí a město Hradec Králové, které tuto akci zaštitilo. Z polské strany k této dohodě přistoupilo 22 obcí a měst z příhraničních oblastí. Jak je z názvu dohody vidět, nebylo v této době ještě možné veřejně použít pojem euroregion.

Podepsáním dohody byl položen základ, ale bylo třeba ještě mnoha jednání a času, aby byla organizace institucionalizována a mohl vzniknout euroregion. Dne 16. ledna 1996 byla v Rychnově nad Kněžnou podepsána dohoda o zanožení Regionálního sdružení měst a obcí okresů Trutnov, Rychnov nad Kněžnou, Ústí nad Orlicí, Šumperk a Hradec Králové za účelem realizace regionální, hranici přesahující spolupráce pohraničních regionů Česka a Polska. Předsedou sdružení byl zvolen MVDr. František Bartoš, místopředsedy Marie Vaňková z Police nad Metují a Mgr. Karel Škarka z Ústí nad Orlicí. Sekretářem a mluvčím byl jmenován Ing. Radomír Morawiec. Tímto dnem byla zahájena i činnost sekretariátu sdružení pro spolupráci pomezí Čech, Moravy a Kladska jež bylo zaregistrováno Okresním úřadem v Rychnově nad Kněžnou 7. února 1996. Na polské straně byla založena obdobná organizace s názvem Sdružení obcí kladské oblasti se sídlem v Kladsku.

Euroregion Glacensis vznikl až 28. listopadu 1996, kdy byla uzavřena v Hradci Králové Smlouva o vytvoření česko-polské regionu pomezí Čech, Moravy a Kladska - Euroregionu Glacensis. Tuto smlouvu uzavřelo Regionální sdružení pro spolupráci pomezí Čech, Moravy a Kladska se sídlem v Rychnově nad Kněžnou zastoupené předsedou Františkem Bartošem a Sdružení obcí kladské oblasti se sídlem v Kladsku Zastoupené předsedou Czeslawem Krecichchwostem. Euroregion má následující úkoly a cíle. Podporuje v pohraničních územích rozvoj zejména ve spolupráci v otázkách územního plánování, v hospodářské a obchodní oblasti, při likvidaci požárů a přírodních katastrof, v rozvoji pohraniční turistiky, při zřizování nových pohraničních přechodů, v oblasti humanitární, sociální a při zajišťování bezpečnosti občanů, v oblasti školství, mládeže a tělovýchovy a při organizaci horské služby na území euroregionu, při zlepšování životního prostředí, výstavbě a vzájemném přizpůsobování infrastruktur, při kulturní výměně a péči o společné kulturní dědictví.

Nejvyšším orgánem euroregionu je rada, kterou tvoří šest členů delegovaných po třech z obou stran. V předsednictví se obě strany střídají. V současné době je předsedkyní rady euroregionu starostka Kladska paní Dorota Kawinská Domurad. Českou stranu zastupuje předseda Regionálního sdružení pro spolupráci pomezí Čech, Moravy a Kladska pan Miloslav Chvátil - starosta Žamberka a místopředsedové sdružení Ing. Oldřich Vlasák, primátor Hradce Králové, a Ing. Jiří Hanuš, starosta Červeného Kostelce.

Na společné hranici s Polskem v současné době existuje celkem pět euroregionů - Nisa, Glacensis, Praděd, Silesia a Těšínské Slezsko. Z geografického pohledu na Euroregion Glacensis je patrné, že jeho součástí je i kraj Aloise Jiráska, Boženy Němcové a bratří Čapků. Věříme, že se do společné práce v euroregionu aktivně zapojí a přispěje tak k vytváření společného prostoru pro setkávání, spolupůsobení a přátelské soužití dvou sousedních národů.

Zvonkohra Vánoce

Anna Rusová

Zvonkohra Vánoce
znovu nám zacinká.
Na stole zavoní cukroví,
co umí péct jen maminka.
Za oknem vločky sněhové
drobounce na sklo se přilepí,
jako by chtěly také zahlédnout
vánoční stromek
a rozzářené oči u dětí.

A my, až v rozkrojeném jablku
nalezneme hvězdu,
až koledy v nás vzbudí
něžnou náladu,
pak přidejme si k dárkům
co nejvíce lásky
a popřejme si radost,
zdraví, pohodu.

Vánoce

J. Koudelová

To býval vždycky maminčin úsměv
a stůl plný pohody
pro nejméně deset vánočních příkázání.
Zapovězené dveře druhého pokoje
a za nimi sny a vyplněné přání.

Den proměněný v pohádku
vonící jehličím a voskem
i kouzlem prostých dárků.

To je den vracejícího se dětství.
Poznáš ho v jemném hlase zvonku,
vidíš ho v třpytu na vánočním stromku
a třepotá se v tom nejkrásnějším smíchu,
jaký člověk zná.

Vánoce

- to je skvost v kalendáři,
protože v něm září
maminčin úsměv
a rok co rok se vracející dětství.

Dědictví krajiny Jaroslava Macha

Štěpán Nosek

Nikdy nejsme sami. Už při narození ulpívají na nás pohledy mrtvých, už od prvního dne každým našim pohybem, každým slovem i myšlenkou promlouvají ti, již nás předešli, ti, kteří v nás žijí tichým, skrytým životem, ti, jejichž radosti a utrpení, ale i úběžníky krajin, kterými procházeli, jsou navždy otištěny ve vrstvách paměti, zasuté hluboko pod tlustou, znečitlivělou krustou našich srdcí. Naši předkové. Jejich ztajená přítomnost nám, aniž bychom to vůbec tušili, vede ruce v těžkých hodinách, ve chvílích nejbolestnějších, kdy se kruh neživých a živých svírá a uzavírá.

Mezi ty, kteří toto vše dobře vědí a jimž je ustavičné rozkrývání paměti rodu i dědictví krajiny celoživotním údělem, patří i Jaroslav Mach, libchyňský kronikář, malíř, básník a betlémář.

Jistě teď, kdy píši tyto řádky, navečer, v půli adventu, sedí za velkým stolem uprostřed světnice, bere do rukou dřevěné pastýře, jednoho po druhém a fermeží jim trpělivě natírá kabáty a čepice nebo právě vyčesává hvězdu betlémskou. Na klíně mu sedí jeho pes, který musí co chvíli seskočit, když jeho pán chce přiložit do kamen. Až se betlém správně zabytí, bude vystaven na skřini a zůstane tam do února nebo třeba až do března (ovšem s kratičkou přestávkou betlémářské výstavy v hospodě v Mezilesí). Ten betlém vyřezával Jaroslav Mach po nocích, ve školních letech, ve vzácných chvílích volna, kdy na okamžik v chalupě ustalo monotónní klepání stavu, přízračný zvuk, který utkvěl v paměti i Janu Nerudovi, když za svého pobytu v rezeckých lázních procházel kolem stavení podorlických vsí.

Anebo právě teď tento poslední duchovní dědic podorlických písmáků odložil betlémské figurky a má před sebou libchyňskou obecní kroniku, na jejíž třístou stránku zanáší černým inkoustem záznamy, které si tužkou dělal celý rok. (Teď v zimě je na to čas, není práce v zahradě, není práce na loukách, není třeba se starat o les.) Svérázným rukopisem a syntaxí tu pod světlem staré lampy pokračuje v díle, které svým tvarem i obsažností již dnes nemá široko daleko obdoby. Už přívlastek "obecní" je v případě kroniky Jaroslava Macha trochu zavádějící. Jistěže jsou zaznamenány a dopodrobna popsány všechny libchyňské události, ale už způsobem jejich podání tato kniha přesahuje to, co si lze pod souslovím obecní kronika napoprvé představit. Chronologický výčet všedního vesnického životaběhu je tu záhy přerušen živelným proudem vyprávění, vzpomínek, místních legend a básní, vlastních i odkudsi opsaných (ovšemže není psáno odkud: to přece není vůbec důležité). To vše, všechny příběhy lyrické i tragické se odehrávají v úzkém prostoru, jehož osou je údolí libchyňského potoka, jeho přirozeným, samozřejmým duchovním středem dřevěný kostel sv. Jana Křtitele ve Slavoňově (tady byl Jaroslav Mach pokřtěn, tady šel k prvnímu svatému přijímání, tady si bral za ženu Anežku Kráčmarovou, na zdejší hřbitově pochoval ji i svého syna a svou dceru, okolo tohoto bodu se otáčí jeho jen zdánlivě nerozlehlý svět) a jeho obzorem výrazný vrchol sendražského kopce. Vyvolejme alespoň několik jmen ve zdejší krajině: Peklo - Jestřebí - Mezilesí - Libchyně - Slavoňov - Rokole - Rezek. Tudy vedou jeho cesty,

cesty dítěte slavoňovské jednotřídky, cesty za rokolským pramenem o mariánské pouti, tady se začínala dobrodružná pouť do Vambeřic, na tomto místě stála lípa, jež převala životy těch, kteří neuvěřili dávné moudrosti o odplatě, tudy odnášeli oběti moru, v téhle houštině zavraždil Jaroš mladičkou dívku z Mezilesí, v této rokli se skryli pološílení ruští zajatci, sem spadl za světové války prostřelený zeppelin, na těchto polích se do nocí sklízelo, tady stála na někdejší souvrati řada třešní, které kdysi vysázel a které mu byly před očima vyrvány, touto cestou vodil své vnučky do kostela...

V Machově kronice se zcela samozřejmě stírá hranice mezi osobním a veřejným, do příběhů obce se s velkou naléhavostí zasekávají osobní tragédie a ztráty - a těch již musel Jaroslav Mach unést mnoho, příliš mnoho. Ale je tu i prosvětlená radost, naděje. Vzdáleně se nám připomene tasovská obecní kronika básníka Jakuba Demla, který ji velkým dílem zaplnil popisem svých knih i krás své vlastní zahrady. Demlovští jsou i další soupeřníci Machova díla: nepochopení, nezáměr, lhostejnost. Co jiného však čekat uprostřed otupělosti, která se jako dusná mlha převaluje nad českým (zdaleka nejen) venkovem - už dávno odděleným od svých kořenů -, je-li vystaven básníkovi? A přesto, a dost možná právě proto, je mýtus, kterým Jaroslav Mach celý svůj život naplňuje krajinu, která mu byla milosrdně svěřena, tak neuvěřitelně strhující a živoucí; jeho práce nikdy nebude patřit do regálů archivu.

Obrazy už Jaroslav Mach, letos v lednu devadesátiletý, nemaluje. Říká, že nemá jisté ruce. Olejové malby důvěrně známých krajin a zákoutí však visí na stěnách pokojů jeho blízkých, jako nepominutelné svědectví o skrytém, a přece naplněném osudu, který se milostí proměnil v báseň.

Skalákovu studánku v Maternici obohatil pískovcový anděl

Text a foto Václav Jirásek

Socha, stará více než 100 let a vysoká 150 centimetrů je dílem zbečnického řezbáře a sochaře Františka Vlacha (1841-1920), a stávala původně na starém hronovském hřbitově. V letech 1995 až 1998 sochu restauroval akademický malíř Ivan Krejčí z Hronova a se svými přáteli ze Sdružení Maternice ji umístil na podstavec v sousedství studánky. Anděl připomíná pocestným šestý verš z kapitoly 21 Nového zákona "...Já jsem Alfa a Omega, počátek i konec. Já dám žíznivému ze studánky vody..."

Malé jubileum nakladatelství JUKO

Vlastimil Havlík

Josef Lisák:
Zdoňov z Křížového vrchu,
kresba tuší, 1994

Náchodské nakladatelství JUKO je specializováno na vydávání horolezeckých a turistických průvodců oblastmi a lokalitami náchodského okresu. Bylo založeno roku 1992, ve stejném roce vydalo první titul, horolezecký průvodce Teplickými skalami Pavla Lisáka, a v červenci letošního roku již titul dvacátý, první díl horolezeckého průvodce Adršpašskými skalami Stanislava Lukavského.

K horolezeckým průvodcům nakladatelství JUKO patří, kromě dvou již zmíněných, tituly věnované vybraným horolezeckým výstupům v Adršpachu a Teplicích (Pavel Lisák, 1993, v německém a anglickém jazyce v jednom svazku), Křížovému vrchu (Vladimír Bros, 1993), Ostaši (Adolf Kadlec, 1993 a 1996), pěti stům horolezeckým výstupům v Adršpachu (Pavel Lisák, 1994) a Broumovským stěnám (Stanislav Beneš, 1995).

"Turistickou řadu" tvoří průvodce Náchodskem a Broumovskem (Petr Suchánek a Pavel Lisák, 1994), Adršpaško-teplickými skalami a okolím (Pavel Lisák a Petr Suchánek, 1997, ve stejném roce též v německém jazyce a o rok později v polštině), Broumovskem a Polickem (Jáchym Kejdana a Georg Güntzel, 1998, ve stejném roce též v německém jazyce) a Adršpaško-teplickými skalami (1998, ve stejném roce též v anglickém, německém a polském jazyku).

Tituly mají jednotnou strukturu. Turistické průvodce tvoří úvod a popisy tras, doplněné přehlednými mapkami, černobílými reprodukcemi fotografií, kresbami živočichů a rostlin s doprovodnými texty, seznamem použité literatury a rejstříkem. Horolezecké příručky se skládají z úvodu (jejich součástí jsou i přínosné informace z historie skalního lezení v příslušné lokalitě) a soupisu věží a masivů a popisů cest vedoucích k vrcholům. Jejich doplněk tvoří rejstřík věží a masivů, černobílé reprodukce fotografií, mapky a plány skalních obvodů.

Na frontispisech drtivě většiny průvodců obou řad najdeme zdařilé, obsahům odpovídající kresby náchodského výtvarníka Josefa Lisáka. Za zmínku stojí bezpochyby i skutečnost, že kvalita úvodů průvodců titul od titulu očividně vzrůstá (texty průvodců Adršpaško-teplickými skalami a okolím a Broumovskem a Polickem byly konzultovány s odbornými pracovníky správy Chráněné krajinné oblasti Broumovsko, s historiky a dalšími odborníky), podobně jako vzrůstá úroveň jejich grafické úpravy. Zmínit je třeba i kvalitní černobílé reprodukce fotografií uvnitř publikací a barevné reprodukce znamenitých snímků na obálkách.

Mimo řady pak JUKO vydalo sborník k nedožitým devadesátým narozeninám rodáka z Jizbice u Náchoda, univerzitního profesora Václava Černého Václav Černý v rodném kraji (uspořádal Aleš Fetters, 1994) a katalog Josef Lisák. Krajina (Petr Suchánek, 1998, ve spolupráci se Státní galerií výtvarného umění v Náchodě k výstavě obrazů a kreseb Josefa Lisáka). JUKO vydalo mimo jiné i drobný tisk -

skládačku Region Náchod (Petr Suchánek, 1995 a 1999, též v anglickém, německém a polském jazyce).

Již zmíněnou dvacátou publikaci nakladatelství JUKO, první ze dvou dílů horolezeckého průvodce Adršpašskými skalami Stanislava Lukavského, dychtivě očekávali zejména ctitelé Adršpašských skal, milovníci romantiky a dobrodružství, které k nim patří, a zejména pak dobyvatelé vrcholů jejich věží a masivů. Každý z dílů (druhý by měl vyjít v příštím roce) patří jedné části Adršpašských skal. ("Hranici tvoří Metuje, protékající přibližně středem skalního města.") Příručka je věnována 620 věžím a masivům (jejich abecedně seřazené názvy se nacházejí v rejstříku na konci publikace) v osmi předem stručně charakterizovaných skalních obvodech, respektive popisům cest a jejich variant, vedoucích k vrcholu, údajům o obtížnosti (autor použil saské klasifikace) a jménům účastníků prvovýstupů. V úvodu průvodce se dočteme, že autor kladl při jeho přípravě hlavní důraz na přesné plány obvodů, na správné vyznačení a označení jednotlivých věží a masivů. V oddílu Z historie, který napsal Pavel Lisák, se lze dočíst o řadě velmi zajímavých skutečností z minulosti lezení v Adršpašských skalách, mimo jiné i o tom, že do "začátku druhé světové války byla v Adršpachu vylezena řada dominantních věží. Všechny výstupy byly záležitostí saských a sudetských lezců. Jedinou výjimkou byl zájezd členů Klubu českých alpistů, kteří do našich skal přijeli roku 1935 ze Švýcarska, odkud je sem zahrnalo zlé počasí."

Průvodce byl vytištěn v náchodské tiskárně Integraf, s. r. o. Byl na něho použit kvalitní papír, existuje v brožované i vázané podobě a je ilustrován černobílými reprodukcemi pěkných fotografií osmi autorů. Tvůrcem grafické úpravy a sazby je Pavel Lisák, autorem návrhu zdařilé obálky Petr Suchánek.

Dosud vydané publikace náchodského nakladatelství JUKO jsou přínosem poznávání přírody, historie a památek kraje Aloise Jiráska, Boženy Němcové a bratří Čapků. Doufáme, že se dočkáme ještě řady dalších.

Krajina Josefa Podvalského

Rudolf Němeček

Josef Podvalský: Cesta

Každý, kdo má možnost zhlédnout fotografie ing. Josefa Podvalského, si uvědomí, jak krásná příroda nás obklopuje, i to, jak se k ní mnohdy nechováme s patřičnou úctou. Prostřednictvím fotografií nás autor obohacuje o nevšední pohledy na mlhavá rána či večerní západy slunce, poodkrývá tajemství probouzející se jarní přírody, varuje před ničivými účinky exhalátů produkovaných lidskou civilizací.

Autorovi nejvíce učarovali Jizerské hory, věnuje se však i krajině Náchodska, Broumovska i úpatí Krkonoš. Od kritických pohledů, varujících před devastací přírody, se ve svých fotografiích přenáší k lyrickým pohledům na krajinu i její detail, vnímá schopnost přírody regenerovat se v případě, že vliv negativních faktorů působících na ni pomine. V jeho obrazech nacházíme krásu i naději.

Autor pracuje převážně s fotoaparáty na kinofilm a na střední formát, což je v krajinářské oblasti méně obvyklé. Pozoruhodné - a ve fotografických soutěžích úspěšné - fotografie lesních zátiší vznikaly panoramatickým fotoaparátem značky Horizont. Od černobílé výtvarné fotografie přechází k práci s barvou.

První fotografické krůčky udělal Josef Podvalský v základní škole, pokračoval pak na gymnáziu. V době studií na Vysoké škole strojní a textilní v Liberci jej ovlivnila krajina severních Čech. Při svých návratech do Jizerských hor se seznámil s fotografiemi Jiřího Bartoše z Hajnic, který se stal jeho vzorem a později i osobním přítelem. Od školních let publikuje v denících a časopisech, dokumentuje život rodné Jaroměře, vystavuje a pravidelně se účastní fotografických soutěží, v nichž získal mnoho cen a uznání. S jeho fotografiemi se seznámili diváci v rámci skupinových výstav i v zahraničí - Ružomberoku, Edinburghu, Záhřebu a Zaragoze.

V poslední době se Josef Podvalský aktivně účastní i fotografických soutěží nového časopisu Photo Life. V nich se mu již podařilo získat druhou a třetí cenu, uveřejněny byly i další jeho fotografie. Pro pochopení tohoto úspěchu je třeba uvést, že do tohoto časopisu dochází kolem 10 000 fotografií a z nich je asi 150 vybráno k otištění.

V roce 1999 uspořádal Josef Podvalský výstavy v Trutnově a v Náchodě, představitelé rodného města ocenili jeho dlouholetý přínos fotografií předáním Pamětní medaile města Jaroměře.

Organizátor fotografického života v okrese Náchod, spoluzakladatel Ratibořického mapového okruhu, dlouholetý vedoucí jaroměřského fotokroužku se letos 29. března dožil padesáti pěti let.